

Бібліотечний форум:

історія, теорія і практика

Науковий, інформаційний щоквартальний журнал

Засновник – фізична особа
Башун Олена Володимирівна
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 21735 -11635 Р
від 21.12.2015
Заснований у грудні 2015 року,
м. Київ

Головний редактор
Олена Башун, канд. пед. наук

Звертайтеся до редакції:

вул. Бакинська, б. 37, к. 321,
м. Київ, 04086
067-625-36-52, 066-840-97-83
e-mail: olenabashun@gmail.com
Сайт журналу:
<http://www.libraryforum.info>

Журнал "Бібліотечний форум: історія, теорія і практика"

Передплатний індекс **09923**
Передплатний індекс на CD, off-line,
online **98015**
ISSN 2518-7341

Відповідальність за точність
поданих фактів, цитат, цифр
та прізвищ несуть автори
матеріалів.

Редакція залишає за собою
право літературного редагування
і скорочення статей.

Рукописні матеріали не рецензуються
і не повертаються.

Редакція не завжди поділяє
думку авторів.

За зміст рекламних та інформаційних
повідомлень редакція відповідаль-
ності не несе.

У разі передруку посилання на
журнал

«Бібліотечний форум: історія, теорія і
практика» обов'язкове.

© Бібліотечний форум: історія, теорія і практика

Інформаційний партнер
журналу –

Українська бібліотечна
асоціація

З	Бібліотеки і війна
М	Бондарчук Я. Діяльність Наукової бібліотеки Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова на шляху до перемоги.....2
І	Горбатенко Ю. Військовий час дитячих бібліотек Одеси.....4
С	Новосьолова С. Профілактика емоційного вигорання у волонтерів: досвід психолога.....6
Т	Інтернет-технології в бібліотеках
З	Андрійченко Н. Здобуття цифрової освіти на тренінгах з електронного урядування.....8
М	Бібліотечно-бібліографічні ресурси бібліотек
І	Бельницька О., Кривогуз О. Книжкова колекція та особистий архів Г. Д. Зленка у фонді Одеської національної наукової бібліотеки.....12
С	Білоус В. Електронні наукові та освітні ресурси, інноваційні сервіси бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.....18
Т	Дідусенко Г. Окремі пропозиції щодо використання джерелознавчої бази при проведенні регіональних досліджень життя та творчості Ю. І. Липи (за фондами Полтавської ОУНБ ім. І. П. Котляревського).....22
З	Лучка Л. Особові книжкові зібрання катеринославських діячів в університетському бібліотечному просторі.....27
М	Русначенко Т. Біобібліографічні ресурси бібліотеки: погляд через призму сучасності.....31
І	Стопа І. Комплектування фонду бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського: історичні аспекти, сучасні реалії та майбутні перспективи.....33
С	Бібліотечно-бібліографічне обслуговування
Т	Завіна О. Соціальне партнерство бібліотек на допомогу формування навичок здорового способу життя.....37
З	Шевченко О. На варті читання, або Читання – броня від усіх бід...39
М	Мережа бібліотек
І	Клименко О., Сокур О. Бібліотечна мережа Національної академії наук України: переорієнтація діяльності (2011–2021 рр.).....41
С	Бібліотечна освіта, підвищення кваліфікації
Т	Левченко Ю. Гарвардський стиль: основне.....46
З	Історичні розвідки бібліотек
М	Нікітіна А. Історія формувань приватних бібліотек другої половини XVIII ст. (на прикладі приватної бібліотеки Кирила Розумовського).....49
І	Скоряккіна Ж. Проблема вивчення читача в українському бібліотечному середовищі (друга половина XIX ст. – 20-ті рр. XX ст.).....51
С	Соколов В. Розвиток читачезнавства у провідних бібліотеках Києва у другій половині 1920-х – на початку 1930-х рр.....54
Т	Рецензії. Наукова періодика
З	Двірна К., Лушай В., Стегній Д. Рецензія на рекомендаційний бібліографічний покажчик «Російсько-українська війна».....59
М	Літературна сторінка
І	Гамзіна С. Вірші.....61
С	Федорова М. Бібліотекарка. День Святого Миколая.....62
Т	Покажчик статей і матеріалів, опублікованих в журналі за 2022 рік.....63

Рецензія на рекомендаційний бібліографічний покажчик «Російсько-українська війна»

Російсько-українська війна. Ч. 1: Неоголошена війна (20 лютого 2014 – 24 лютого 2022) : рекомендаційний покажчик / уклад. Ю. І. Левченко ; Міністерство освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова, Наукова бібліотека. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2022. – 149 с.

У статті подано рецензію на рекомендаційний бібліографічний покажчик «Російсько-українська війна». Покажчик присвячений першому етапу російсько-української війни (з 2014 по 2022 рік) та його основним подіям: анексія Криму, війна на Донбасі, внутрішньо переміщені особи та волонтерський рух. Проаналізовано структуру, зміст, інформаційне наповнення та бібліографічне оформлення видання. Розкрито його позитивні та негативні сторони з погляду історії та бібліографії. Підкреслюється значення покажчика в інформаційній боротьбі проти російської пропаганди та фейків, які викривляють історичну дійсність про перший етап російсько-української війни відповідно до політично-ідеологічних цілей країни-агресора.

Широкомасштабне вторгнення росії в Україну, що розпочалося 24 лютого 2022 р., нині розцінено як геноцид проти українського народу. Водночас – це народна війна за незалежність та суверенітет України, за європейські цінності, права та свободи українців.

Сучасна російсько-українська війна почалась із захоплення Кримського півострова як «російська збройна агресія проти України». Як і всі попередні війни вона передбачала утримання України в сфері впливу росії, адже з розпадом Радянського Союзу російська федерація замість розвитку власної держави взяла курс на відновлення гегемонії на пострадянському просторі.

Складовою цієї війни є не тільки воєнне протистояння, торговельно-економічний тиск, енергетична блокада, порушення всіх норм міжнародного гуманітарного права, у тому числі терор і залякування місцевого населення, а й гостра інформаційна боротьба, яка передбачає масштабні кібератаки, пропаганду і поширення дезінфор-

мації. Тому вкрай важливо мати достовірні джерела інформації для формування об'єктивного світогляду на події цієї війни. Без сумніву, історична правда про війну нині є ідеологічною зброєю у протистоянні Україна – росія та має стати важливим консолідуючим чинником української нації, пробуджуючи національну свідомість та патріотизм українців. Саме тому підготовка та видання цього покажчика продиктоване сучасними суспільними викликами та необхідністю висвітлення правдивої історії війни.

Однак, відповідно до вищевказаного історичного контексту, є декілька питань, на які автору слід було б звернути увагу. По-перше, щодо назви покажчика «Російсько-українська війна». Вона є надто загальною та з історичної точки зору вимагає більшої конкретизації – «сучасна» російсько-українська війна. Варто відзначити, що покажчик поділений на частини і має назву «Частина 1: Неоголошена війна (20 лютого 2014 – 24 лютого 2022)». Укладач визначає хронологічні межі першого етапу сучасної війни та дає йому назву – «неого-

Катерина Двірна,
кандидатка історичних наук,
доцентка, доцентка кафедри
історії України, етнології та
краєзнавства
Володимир Луцкай,
кандидат історичних наук,
доцент, доцент кафедри
історії України, етнології та
краєзнавства
Історико-філософський
факультет Національного
педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова
Дарія Стегній,
завідувачка науково-
бібліографічного відділу
Національної історичної
бібліотеки України

лошена війна», хоча в історичній науці найбільш поширений термін – «гібридна війна». З іншої сторони – хронологія сучасної війни ще не визначена остаточно і ця назва має право на існування.

По-друге, показчик заявлений як рекомендаційний, тобто представлений у ньому праці пройшли певний тематичний і змістовий відбір, адже з 2014 по 2022 рік було надруковано тисячі наукових та історичних праць.

Укладачем здійснено спробу підібрати і систематизувати матеріал про початковий період українсько-російського протистояння. Бібліографічний показчик охоплює понад 700 бібліографічних записів, більшу частину з них займають окремі видання у підрозділі «Книги», який, крім власне книг, включає в себе матеріали конференцій, збірники статей, журнали, автореферати дисертацій, моніторингові звіти, публікації з періодичних і продовжуваних видань (підрозділ «Статті»). Усі матеріали переглянуті *de visu*. Відповідно, у показчику систематизовано значний пласт історичної та публіцистичної літератури, яка чітко виокремлює тематичні напрямки дослідження першого періоду війни.

Структурно показчик складається зі вступу, п'яти розділів і трьох допоміжних показчиків (іменного, географічного та термінологічного). У вступі розкрито основні події початку російсько-української війни в 2014 році та історичні маркери першого її етапу, які знайшли своє відображення у назвах розділів показчика.

Перший розділ вміщує бібліографічні описи праць про передумови та події неоголошеної російсько-української війни, включаючи її гібридну сутність та інформаційну складову.

У другому розділі узагальнено та систематизовано матеріали про анексію Автономної Республіки Крим, переслідування кримськотатарського народу, патріотів і громадських активістів, а також заходи щодо деокупації та реінтеграції півострова.

Третій розділ «Війна на Донбасі та російський режим окупації в окремих районах Донецької і Луганської областей України» містить книги, статті, аналітичні звіти про воєнні події у східних областях України та їх наслідки, прояви сепаратизму і злочини проти місцевого населення, руйнування інфраструк-

тури та правове становище мешканців окупованого регіону.

У передостанньому розділі «Внутрішньо переміщені особи та біженці» зібрано документи про вимушених переселенців, їхній статус, законодавче забезпечення прав ВПО.

До завершального п'ятого розділу увійшли книги і статті, що розкривають суть волонтерського руху, його особливості в умовах зовнішньої агресії. У надзвичайно складний період цей рух об'єднав суспільство, створив дієву структуру громадських організацій, груп людей, готових взяти на себе вирішення найбільш нагальних і болючих проблем, з якими зіткнулась наша держава і суспільство у перші роки війни.

Водночас такий підхід до укладання показчика став причиною того, що не всі події першого етапу російсько-української війни знайшли своє представлення в показчику. Так, про збиття Боїнга 777 авіакомпанії Малайзії біля Донецька (17 липня 2014 р.), про побудову російською федерацією моста через Керченську протоку (2016–2019 рр.) та захоплення українських катерів у Керченській протоці (25 листопада 2018 р.) можна дізнатись лише із праць загального характеру, таких як «Хроніка війни 2014–2020» (№ 7–9).

Допоміжні показчики спрощують пошук інформації, дають змогу легко орієнтуватися в бібліографії та знаходити необхідні публікації. Тут варто виокремити термінологічний показчик, де крім тематичного групування літератури подаються назви, які українські історики та науковці надавали першому етапу війни, а саме: «гібридна війна», «російсько-українська війна», «російсько-український збройний конфлікт», «неоголошена російсько-українська війна», «новітня російсько-українська війна», «велика війна», «незавершена війна» тощо.

У межах кожного розділу бібліографічні описи згруповано і укладено в алфавітному порядку за прізвищами або назвами публікацій. Бібліографічний опис здійснено згідно з ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання». Для зручності користувача укладач виділив заголовки бібліографічних описів і доповнив гіперпосиланням на повний текст, що дає змогу користувачам за до-

помогою сучасних технічних засобів переходити безпосередньо на обрану книгу чи статтю. Доповнення документів ілюстраціями обкладинок є спробою повніше представити підібраний матеріал, що візуально полегшує сприйняття і пошук інформації. Набутий досвід з підготовки цього показчика сприятиме у підготовці наступних видань з цієї тематики.

Водночас варто звернути увагу на деякі недоліки в контексті бібліографії. Насамперед – відсутність уніфікації бібліографічного опису. Зокрема, у зоні відомостей про відповідальність назви колективів чи організацій варто було б привести до єдиного формату: або їх повна назва, або скорочена. У відомостях про ім'я (найменування) видавця чи назву видавництва варто було випустити форму власності видавця (узагальненим прикладом може слугувати бібліографічний опис документа № 19). При описі більшості електронних ресурсів відсутній відповідний запис у зоні специфічних відомостей. В аналітичному бібліографічному описі у відомості про ідентифікуючий елемент варто уніфікувати назви видань задля уникнення плутанини в їх ідентифікації (наприклад, Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (№ 513) і Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова (№ 249). Наявність ISBN, зручної форми ідентифікації, була б додатковою перевагою у швидкому пошуку книг. Також, зустрічаються огріхи в написанні окремих слів.

Показчик, не претендуючи на вичерпний перелік документів за темою, може бути корисним у пошуку тематичної літератури не тільки студентам навчальних закладів, викладачам, а й широкому колу зацікавлених сучасною історією України. Виходячи з читацького призначення і ознайомлення з масивом підібраних бібліографічних записів показчика, можна констатувати, що укладач виконав роботу кваліфіковано, а зібрана та систематизована література не викликає сумніву в достовірності.

На нашу думку, показчик має поглибити та активізувати наукові розробки з проблем російсько-української війни, популяризувати історичну правду про війну, даючи тим самим відсіч фальсифікаторам, які свідомо замовчують або ж паплюжать історію України.